

Ο κύκλος των βιωμάτων (βία) (β' μέρος)

[Ανδρικές Άμυνες, vol. 2]

Υπήρχε ένα συγκεκριμένο τελετουργικό διεξαγωγής των συνελεύσεων. Τα βιώματα, η έκθεσή τους και η αυτοέκθεσή μας παράλληλα, όπως αναμενόταν σε μια ομάδα αυτοσυνείδησης, ήταν κεντρικά στην διαδικασία. Τόσο στην αρχή της συνέλευσης, στον πρώτο κύκλο τοποθετήσεων, όπου ξοδεύαμε ένα χρονομετρημένο δεκάλεπτο (the experience round) για να μιλήσουμε για το πως βιώσαμε το τελευταίο μας δεκαπενθήμερο ως άνδρες – συνήθως ξεδιάλεγες ένα περιστατικό – όσο κι έπειτα, στην κυρίως συζήτηση της ομάδας όπου θιγόταν ένα ζήτημα, κοινά συμφωνημένο και κομβικό για τη συγκρότηση των αρρενωποτήτων μας (π.χ. οι μπότες μας, οι πατεράδες μας, οι σχέσεις μας, η βία κ.ο.κ. ήταν κάποια βασικά). Σε αντίθεση, όμως, με την κυρίως συζήτηση – όπου γινόταν ελεύθερη κουβέντα – στον πρώτο κύκλο, 'των βιωμάτων', δεν επιτρεπόταν παρέμβαση από τα άλλα μέλη της ομάδας ή διακοπή αυτού που μιλούσε, με μόνη εξαίρεση κάποιες ίσως εντελώς απαραίτητες διευκρινιστικές ερωτήσεις. Αυτή η τακτική τήρησης μιας αυτοπειθαρχίας ήταν κρίσιμη μιας και συνειδητοποιούσες πως κάποια πράγματα που θα πεις στην ομάδα έπρεπε να τα σκεφτείς και να τα προετοιμάσεις στο μυαλό σου από πριν και δεν έπρεπε κανείς να αφεθεί στους ελεύθερους συνημμούς.

Αξίζει να ειπωθεί ότι η συνέλευση ήταν μια αποκάλυψη πολιτισμικής ετερογένειας, ειδικά αν την συγκρίνω με ό,τι είχα συνηθίσει προηγουμένως στη Θεσσαλονίκη. Στη Θεσσαλονίκη, στην τελευταία συνέλευση της προηγούμενης ομάδας, ήμασταν 6 άνδρες και 1 γυναίκα, και οι 7 λευκοί και στρέϊτ, ελληνο-χριστιανικής καταγωγής, ηλικιών από 23 μέχρι 37, με 4 φοιτητές και 3 εργαζόμενες/ους. Στο Λονδίνο ήμασταν 9 άνδρες, με τους 7 να πηγαινουμε πιο σταθερά. Η προέλευση των 9 ήταν από 4 διαφορετικές χώρες και τα θρησκευτικά δόγματα με τα οποία μεγαλώσαμε ήταν τουλάχιστον 4 διαφορετικά, ενώ οι γονείς ή οι παππούδες τουλάχιστον 5 μελών της ομάδας ήταν μετανάστες ή πρόσφυγες στις χώρες από τις οποίες προερχόμασταν (των τεσσάρων ήταν επιζώντες γενοκτονιών). Ένας είχε γνωρίσει από μικρός την προσφυγική εμπειρία όταν αναγκάστηκε να μεταναστεύσει με τους γονείς του από το Μαρόκο στο Ισραήλ και από εκεί, λόγω των δύσκολων συνθηκών ζωής, να μεταναστεύσει ξανά, στη Γαλλία, γνωρίζοντας έτσι τρεις χώρες που σημάδεψαν οριστικά τη σχέση με

τους γονείς του όταν έφτασε πια στα 18. Άλλοι, με καταγωγή από την Ασία ή την Κούβα, είχαν την εμπειρία των δεύτερης γενιάς μεταναστών στην Αγγλία. Δύο ακόμα κατάγονταν από τη Γερμανία και ένας από τη Γαλλία. Η πλειοψηφία ήταν στρέϊτ. Οι ηλικίες κυμαίνονταν από 20 μέχρι 50 ετών. Οι 6 δούλευαν και οι 3 ήμασταν φοιτητές. Πλην ενός που ερχόταν από άλλη πόλη, οι υπόλοιποι μέναμε στο Λονδίνο. Όλα αυτά είχαν την ιδιαίτερη σημασία τους και στον κύκλο των βιωμάτων και στις μετέπειτα ελεύθερες συζητήσεις. Η έκθεση των βιωμάτων σαν τέτοια φυσικά δεν ήταν η αρχή και το τέλος για την πολιτική διαδικασία. Ακολουθούσε η συζήτηση και η επεξεργασία, το να βγάλουμε συμπεράσματα όσο το δυνατόν: η λεγόμενη πολιτικοποίηση του βιώματος πάνω στις κοινές μας εμπειρίες. Το πρώτο και προφανές της σημασίας ήταν ότι η πατριαρχία αποδεικνυόταν και βιωματικά διεθνική, δια-θρησκευτική, δια-ταξική και όλα αυτά που ήδη γνωρίζαμε εδώ και καιρό από τα βιβλία. Το ότι η πλειοψηφία ήταν στρέϊτ είχε σημασία από την πλευρά του ότι πολλοί είχαν κινητοποιηθεί να διαβάσουν για τον φεμινισμό ή να ενδιαφερθούν για την πατριαρχία μέσω κάποιων πολιτικοποιημένων ερωτικών τους συντρόφων συνήθως, μανάδων ή φίλων σε κάποια φάση της ζωής τους, ενώ αρκετοί ακόμα έπεσαν πάνω στους φεμινισμούς όταν πολιτικοποιήθηκαν στους χώρους της αριστεράς και των αναρχικών, δίχως αυτό να σημαίνει ότι δεν υπήρχαν και άτομα με πιο φιλελεύθερες απόψεις. Αυτό το ευρύ φάσμα διαφορετικών πολιτικών αφετηριών προσέφερε και τη βάση για πλούσιες (όχι πάντα εύκολες) συζητήσεις.

Δεν έχει τόση σημασία να αφηγηθώ κάποια από τα περιστατικά που αναφέρονταν σε αυτό τον πρώτο κύκλο, όσο να πω ότι αφορούσαν στιγμιότυπα καθημερινότητας όπου αντιλαμβανόμασταν τον εαυτό μας ως άνδρες, με έναν προβληματικό τρόπο, να συναινούμε, διαπραττούμε, αναπαράγουμε ή σιωπούμε απέναντι σε κάτι σεξιστικό. Σε αντίθεση με τον 'κύκλο της ευθύνης' που θα ακολουθούσε και όπου θα συζητιόνταν δομικά προβλήματα του ανδρικού χαρακτήρα του καθενός, εκεί – στον κύκλο των βιωμάτων – θα έμπαινε μπροστά κάποιο πιο μικρό περιστατικό που θα ανακαλούσε μέσα μας εκ των υστέρων ορισμένα συναισθήματα και σκέψεις, ή ίσως μνήμες. Κατά την ολιγόλεπτη αφήγηση τηρούταν απόλυτη σιωπή, σαν σε ψυχαναλυτική συνεδρία.

Στις ελεύθερες συζητήσεις που ακολουθούσαν με ένα συγκεκριμένο πάντα θέμα, θα μπορούσε κανείς να επικαλεστεί ένα-δυο περιστατικά από την ζωή του, από τις στιγμές συμπύκνωσης της ανδρικής διαπαιδαγώγησης δηλαδή που ο καθένας καταλάβαινε ότι τον διαμόρφωσαν σαν αυτό που είναι και, προφανώς, συνήθως γινόταν ανάκληση σημαντικών, τραυματικών ή άλλων, εμπειριών. Μια από τις πιο ενδιαφέρουσες, για μένα, συζητήσεις που γίνανε σε τέσσερις-πέντε συνεχόμενες συναντήσεις ήταν γύρω από τη βία, αφού όλοι θεωρούσαμε το θέμα κεντρικό μιας και ο άνδρας στην πατριαρχική κοινωνία διαπαιδαγωγείται με συγκεκριμένο τρόπο να αντιδρά βίαια ή να έχει αυτό που λέμε προνομιακή πρόσβαση στην βίαιη επίλυση προβλημάτων ή και σε βίαιες εμπειρίες γενικά, είτε αυτές εμφανίζονται με έναν τρόπο καμουφλαρισμένο πολιτισμικά (π.χ. μέσω των αθλημάτων "των αγοριών") είτε εμφανίζονται ωμά. Ορισμένοι είχαμε αρκετές εμπειρίες βίας από τους γονείς και άλλοι εμπειρίες βίας στο σχολείο, ενώ υπήρχε και ένας κικ-μπόξερ στην ομάδα. Σχεδόν όλων οι αφηγήσεις περί σωματικής βίας, με εξαίρεση τις δικές μου, λιγόστευσαν μέχρι που εξαφανίζονταν με την άφιξη της ενηλικίωσης, καθώς η ποικιλία και η πολλαπλότητα των δικών μου

αφηγήσεων σωματικής βίας από την Ελλάδα, από μικρή ηλικία μέχρι, βία που είτε είχα δεχθεί είτε είχα ασκήσει, σε περιβάλλοντα διαδηλώσεων, επιθέσεων, γηπέδων, παρεών, οικογένειας, με έκανε αναμφισβήτητη να ξεχωρίζω. Όσο, δε, συνεχίζονταν οι αφηγήσεις από όλους πάνω σε περιστατικά ψυχολογικής βίας μόνον, αφού έλλειπαν τελείως άλλου είδους περιστατικά από τη ζωή τους, μου ερχόταν στο μυαλό αντανάκλαστικά – και εν μέρει διασκεδαστικά – ο εθνικιστικός συνειρμός πως ως βάρβαρο υποκείμενο με είχαν δεχθεί σε μια συζήτηση πολιτισμένων. Σύντομα, όμως, καταλάβαινες πως κάθε είδους βία βιώνονταν ως βαρύνουσα από τον καθένα.

Ένας άνδρας που μεγάλωσε σε αγγλοεβραϊκό, εργατικό περιβάλλον αφηγήθηκε πως η μητέρα του – μολοντί η ίδια ασκούσε βία στον ίδιο – του είχε περάσει με κάθε τρόπο πως η σωματική βία ενάντια στα άλλα παιδιά στο σχολείο ήταν καταδικαστέα και απορριπτέα με κάθε τρόπο. Έτσι, η κυρίως βία που γνώρισε εκείνος στο σχολείο ήταν αυτή που στρεφόταν εναντίον του. Η συμμετοχή του σε αθλήματα αγοριών δεν επιδοκιμάστηκε από το οικογενειακό του περιβάλλον και η χειρωνακτική εργασία ήταν υποτιμημένη, παρόλο που προερχόταν από εργατικό περιβάλλον. Η οργή που ένιωθε, θα έπρεπε να καναλιζαριστεί μέσω της δημιουργικότητας των ιδεών του, κατά προτίμηση γραπτών, και θα έπρεπε να εκτονώνεται μόνο λεκτικά, αν και οι βρισιές απαγορεύονταν. Καυστικότητα, ειρωνεία, κυνισμός ήταν εργαλεία που δουλεύονταν στα όρια των οργισμένων αντιδράσεων στη σφαίρα της διανοητικής 'εκδίκησης'. Παράλληλα, όμως, υπήρχαν όλες οι απαιτήσεις που μπορεί να υπάρχουν για έναν άνδρα: να μορφωθεί καλά, να δουλέψει, να διεκδικήσει και να πετύχει, να ηγηθεί μιας στρέιτ οικογένειας με παιδιά. Η καταδίκη της βίας στο σχολείο ήταν μια συνταγή για το πως τα παιδιά της μειονότητας αυτής δεν θα αναδεικνύονταν σε ταραχοποιούς που θα συγκέντρωναν τα βλέμματα της πλειοψηφίας πάνω στην μειονότητα. Η όποια επιθετικότητα θα έπρεπε να είναι παθητικά εκφρασμένη είτε καλλιεργημένη μέσα από διανοητικά κανάλια. Αυτή η αφήγηση μου φάνηκε εξαιρετικά σημαντική μιας και αναδείκνυε τις πιο αόρατες πλευρές χτισίματος ενός ανδρικού χαρακτήρα, αυτού που ίσως δεν είναι ο ηγεμονικός κοινωνικά αλλά σίγουρα ενός που έπρεπε να πάρει την θέση του ανάμεσα στους ανταγωνισμούς με τους ηγεμονικούς.

Ένας χαρακτήρας εξάλλου με τον οποίο είχα εξοικειωθεί κι εγώ αρκετά καλά, τουλάχιστον από το μέρος της δικής μου μειονοτικής πλευράς η οποία ποθούσε να με δει να καταλήγω σε κάποια γραφεία εφημερίδας ή πίσω από μια δικαστική έδρα, ενώ παράλληλα με αφορμή κάθε καυγά ή πρόβλημα που ενείχε την απειλή ξεσπάσματος σωματικής βίας, μου τονίζονταν μονότονα και επαναληπτικά πως «η γλυκιά η γλώσσα βγάζει το φίδι από την τρύπα». Αντιθέτως, αν και κάπως αμφίθυμα, αποδοκιμαζόταν και θεωρούταν ακραίο το να «σε πιάσει το τρελό», δηλαδή «το αρμένικο», δηλαδή να ξεσπάσεις δίχως να λογαριάσεις κανένα. Η ταύτιση με τον παππού αρκούσε και παρα-έφτανε στο γεγονός ότι είχαμε επιλέξει να υποστηρίξουμε την ίδια (προσφυγικών καταβολών) ομάδα ποδοσφαίρου, ενώ η βία που ασκούσε προς τη γιαγιά αποτελούσε ένα μελανό σημείο του οικογενειακού παρελθόντος.

Ένας άλλος από την ομάδα, ο οποίος ήταν σεξεργάτης, μας αφηγήθηκε την πρώτη και μοναδική ως τότε σωματική επίθεση που είχε δεχθεί από έναν πελάτη και το πως αυτό το περιστατικό του αφαίρεσε το έδαφος κάτω απ' τα πόδια, αποκαλύπτοντάς του βιωματικά την ανασφάλεια της δουλειάς του. Η διάθεσή του να απαντήσει τον έκανε, όμως, μερικώς να ισορροπήσει συναισθηματικά ανάμεσα σε αισθήματα αδυναμίας και αυτοκυριαρχίας. Η βία απέναντι στους/στις σεξεργάτριες συζητήθηκε εκτενέστερα και με αφορμή μια δράση ενός μέλους της ομάδας.

Ο καθένας που αφηγόταν μια τέτοια σημαντική εμπειρία στη θεματική συζήτηση, προσπαθούσε να ανατρέξει στα πρώτα συναισθήματα που του προκαλούσε, συζητώντας τα στη συνέχεια και βρίσκοντας πολλά κοινά με τους υπόλοιπους. Γι' αυτό, όπως και στον πρώτο κύκλο βιωμάτων, αποδοκιμαζόταν έντονα να αναφέρονται περιστατικά στη συζήτηση στα οποία δεν ήμασταν παρόντες, άμεσα εμπλεκόμενοι, ή απλώς τα είχαμε ακούσει μέσω τρίτων.

Αν θυμάμαι καλά, στη σχετική συζήτηση ανέφερα μεταξύ άλλων, μια επίθεση σε ομάδες νεοναζί στην οποία συμμετείχα το 2002, όντας 21 ετών, και την επίθεση που δεχτήκαμε σε διαδήλωση στο χωριό Αμάρυνθος της Εύβοιας από ντόπιους κατοίκους και, μεταξύ άλλων, κατηγορούμενους για υπόθεση βιασμού το 2006. Και τα δύο περιστατικά περιλάμβαναν λίμνες αίματος, σπασμένα χέρια, άσχημους τραυματισμούς, χρήση αυτοσχέδιων όπλων κάθε είδους κτλ. Τα περιστατικά περιλάμβαναν πρωτόγνωρο μίσος, οργή, και επίσης πρωτόγνωρο φόβο, συνδυασμένο με ένα αίσθημα απελπισίας ή και με κενά μνήμης. Το κομμάτι που αφορούσε πιο πολύ τη συζήτηση ήταν η σύνδεση των παραπάνω συναισθημάτων με χαρακτηριστικά



του ανδρικού χαρακτήρα μας και λίγο μέναμε στα περιστατικά. Ήδη αυτό το τελευταίο χαρακτηριστικό ήταν αρκετά ενάντια σε μια (πιο θεαματική) αφήγηση που είχα συνηθίσει να αναπαράγω στην Ελλάδα, πιο συμβατή με την αποδεκτή αρρενωπότητα στο χώρο, δηλαδή είτε 'ήρωοποιητική' συνηθέστερα, είτε 'θυματοποιητική'. Το πλαίσιο της συζήτησης απαγόρευε να μείνει κανείς στο συλ περιγραφής όσο στο περιεχόμενο στο οποίο θέλαμε να επικεντρωθούμε. Ο φόβος ήταν ένας μεγάλος κόμβος αυτής της συζήτησης, η απώλεια του ελέγχου ή της όποιας ακεραιότητας και του πόσο άρρηκτα ήταν αυτές δεμένες με την απειλή απώλειας των χαρακτηριστικών μιας αρρενωπότητας ικανής να υπερασπιστεί τον εαυτό της, στο χείλος του γκρεμίσματός της ενώπιον άλλων αρρενωπότητων, ικανότερων σωματικά που μπορούσαν να της επιβληθούν. Αποδεχόμεσταν, λοιπόν, το φόβο σαν υπαρκτό συναίσθημα και όχι σαν κάτι που είναι για τα αγοράκια που δεν έγιναν ακόμα ενήλικοι άνδρες, αλλά και την οργή, η οποία σε διάφορες εμπειρίες μας είχαμε δει πως είχε πάνω μας σαν αποτέλεσμα την ακόρεστη επιθυμία να επιβληθούμε ολοκληρωτικά, αντίστοιχα, σε ό,τι μας ερχόταν σε ευθεία αντίθεση, σε επίπεδο που να 'ακυρώνει' το δικό μας αρρενωπό στάτους και περιφέρεια εξουσίας/ ορίων κ.τ.λ.

Μέσα σε αυτές τις συζητήσεις ένιωθες πραγματικά να αφαιρείται η σκληρή μεταμφίεση (tough guise) του ανδρικού χαρακτήρα, έστω για λίγες ώρες να σπάει η ανδρική πανοπλία – πανοπλία που, για μένα, είχε μεν κατασκευαστεί με έναν ορισμένο τρόπο σε κοινωνικό, σχολικό, οικογενειακό περιβάλλον αλλά μου ήταν ευνόητο πως είχε ενισχυθεί πολλαπλά από το γηπεδικό και πολιτικό περιβάλλον. Πόσο μάλλον όταν κανείς στο γήπεδο ή στον συγκεκριμένο πολιτικό χώρο δεν σκεφτόταν να αμφισβητήσει ή να συζητήσει με οποιονδήποτε τρόπο αναστοχαστικά τη βία σαν παράγοντα ατομικής/συλλογικής δράσης. Στους συγκεκριμένους χώρους η βία ήταν ανέκαθεν θέμα ταμπού και, επιπλέον, ήταν εύληπτο πως για πολλούς ήταν και σημείο συνεκτικότητας. Δηλαδή η συλλογικότητα συγκροτούταν πάνω σε αξίες και κώδικες μαχητικότητας, όπου το πιο βίαιο θεωρούταν πιο αποτελεσματικό, πιο ριζοσπαστικό και γενικά από κάθε άποψη το καλύτερο πράγμα που μπορεί να συμβεί στην ανιαρή μέρα. Η συντροφικότητα ανυψωνόταν κυρίως μέσα

από τη συμπάρσταση στη μάχη, στην όποια μάχη, με τους προ-αποφασισμένους κοινούς εχθρούς που βρίσκονταν έξω και πέρα από τα όρια της συλλογικότητας. Φυσικά, σε μια συνάντηση με φασίστες, θα πρέπει κανείς να γνωρίζει, έστω για λόγους αυτοσυντήρησης, ότι αυτοί δεν παίρνουν από λόγια. Αλλά αυτό είναι κάτι τελείως διαφορετικό από την κατάσταση κατά την οποία η ίδια η μάχη γίνεται φετίχ, η βία κρίνεται απαραίτητη κάθε τόσο και θεωρείται πρώτο μέσο επίλυσης, η σωματική ανωτερότητα γίνεται αντιληπτή ως προσόν, και εν τέλει η ίδια η διαδικασία της μάχης αποτελεί συγκροτητικό στοιχείο μιας πολιτικής (:) εν τέλει ταυτότητας, με το φόβο και τον αναστοχασμό πάνω στη βία να εξορίζεται στις προσωπικές εξομολογήσεις στην ιδιωτική σφαίρα – συχνά απέναντι σε γυναίκες: «δες, είμαι κι εγώ ευαίσθητος!»

Ήμουν και είμαι απόλυτα πεπεισμένος πως οι αντιεξιστικές/ υπέρ του φεμινισμού ανδρικές ομάδες μπορούν να δουλέψουν, έστω και περιστασιακά, αρκεί τα μέλη να συμφωνούν πάνω σε μερικές a priori καθορισμένες και καλά συζητημένες πολιτικές αρχές. Η πρώτη και κύρια – αλλιώς δεν έχει κανένα νόημα η ύπαρξη τέτοιων ομάδων – είναι πως «απέναντι σε κάθε σχέση εξουσίας, πρέπει να ασχοληθούμε

με το υποκείμενο που ασκεί αυτή την εξουσία παρά με το 'αντίκειμενο εξουσίας'», γνωρίζοντας παράλληλα πως κάθε σχέση εξουσίας δεν είναι παρά μια κοινωνική σχέση και πως ειδικά η πατριαρχική σχέση εξουσίας είναι άρρηκτα δεμένη με τον τρόπο που έχουν φτιαχτεί τα υποκείμενά μας και άρα δεν ξεριζώνεται ούτε απλά ούτε εύκολα (π.χ. με μια αντιεξιστική διακήρυξη). Η συνειδητοποίηση των δύο τελευταίων ισχυρισμών – 'σεξισμός = κοινωνική σχέση' και η οποία 'είναι σχεδόν αδύνατον να καταργηθεί αν δεν αλλάξει ριζικά ο τρόπος συγκρότησης των ταυτοτήτων φύλου ως έχουν' – μας δίνει να καταλάβουμε πως η πάλη ενάντια στην πατριαρχία αφενός δεν έχει οριστικό τέλος σε χρονικό ορίζοντα ορατό από εμάς, αφετέρου δεν είναι πράξεις που απλώς γίνονται ή παραλείπονται, αλλά ένα ολόκληρο πλέγμα σχέσεων συνυφασμένων με το πώς κινείται και δουλεύει αυτή η κοινωνία και άρα κι εμείς μέσα της.

Αλλά το γεγονός ότι πρέπει κανείς να δουλέψει με τον φορέα της πατριαρχίας, τους άνδρες (δηλαδή τους εαυτούς μας), εν προκειμένω, που μέσω ενός πολύπλοκου συστήματος εξουσίας απολαμβάνουν τα δικά τους προνόμια απέναντι σε όσους και όσες εκπίπτουν του ηγεμονικού στάτους αρρενωπότητας, σημαίνει ότι οι ανδρικές ομάδες αναλαμβάνουν έναν ξεχωριστό ρόλο που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί από άλλου είδους ομάδες. Και παράλληλα προδίδεται έτσι ένα αντιφατικό στάτους λειτουργίας τους. Γιατί, από τη μια, τα μέλη τους οφείλουν να δουλεύουν με αυτο-παρατήρηση και σκέψη και πράξη πάνω και μαζί με τις αρρενωπότητές τους αποκλειστικά. Και από την άλλη, να συμμετέχουν σε μια συνέλευση που εξ αντικειμένου 'αποκλείει' τις γυναίκες. 'Αποκλείει', βέβαια, γιατί θεωρούσαμε ανώφελο και μάταιο – και ότι θα ξεπερνούσε τα όρια μας – να ισχυριστούμε ότι εμείς προσεγγίζουμε το γυναικείο βίωμα εφόσον δεν είμαστε γυναίκες. Συνεπώς, θα μιλούσαμε και συζητούσαμε για αυτό που γνωρίζαμε καλύτερα, το ανδρικό βίωμα. Αυτό είχε γίνει συνειδητό και στην ομάδα όταν ξαφνικά είχαμε βρεθεί μπροστά στο γράμμα μιας ανθρωπολόγου που ζήτησε να έρθει να κάνει την επιτόπια έρευνά της στη συνέλευσή μας, αίτημα που απορρίψαμε αποδεχόμενοι ορισμένες ασυμβατότητες της πολιτικής και της επιστημονικής δουλειάς αλλά – και με ορισμένη δυσκολία – αποδεχόμενοι πως μια γυναίκα μέσα σε αυτή τη συνέλευση θα επηρέαζε κρίσιμα και με πολλούς τρόπους τις τοποθετήσεις. Αυτή η αντιφατικότητα – ορθά για μένα – χρεώθηκε στην αντιφατικότητα και στο τι ήμασταν εμείς σε αυτή την κοινωνία: άνδρες που δεν ένιωθαν και πολύ περήφανα για το όλο φάσμα του ανδρισμού τους. Αυτή η αντιφατικότητα ήταν συνειδητή πολύ συχνά, εξάλλου. Μολονότι το περιβάλλον της συνέλευσης σου έδινε ορισμένες φορές την αίσθηση ότι κουμάνταρες αυτή την αντιφατικότητα δημιουργικά, όλο το υπόλοιπο ήταν βουτηγμένο μέσα σε αυτή την αντιφατικότητα. Τα πράγματα γίνονταν ακόμα χειρότερα από μια φάση και μετά μιας και – σε αντίθεση με το τι θα επικρατούσε ίσως στα '70s και στα '80s σε αντίστοιχες ανδρικές ομάδες – στη δική μας ομάδα συχνά αποδεικνυόταν ότι δεν υπήρχε κοινή οπτική γύρω από την επεξεργασία ορισμένων βιωμάτων.

Το να επεξεργάζεσαι από κοινού με τρίτους τα βιώματά σου είναι ήδη ένα επικίνδυνο πεδίο από πολλές απόψεις. Κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει ακριβώς το βίωμα, παρά μόνο μέσα από τη μεταφορά του από το υποκείμενο που το έζησε. Είναι μια ατομική υπόθεση. Επιπλέον, ένα βίωμα – καθώς μεταφέρεται σε τρίτους – χρωματίζεται διαφορετικά από τον καθένα και αυτό το «διαφορετικά» έχει να κάνει με τις εμπειρίες του τρίτου. Αν προσθέσουμε και την κατανοητή καχυποψία γύρω από τη 'βιωματική δουλειά' ενός κύκλου ανδρών, δηλαδή ατόμων που καλούνται να παραδεχτούν τα από έμφυλη σκοπιά προβληματικά στοιχεία του χαρακτήρα τους, το πράγμα δυσκολεύει





φωτό : Besnik Alia

περισσότερο. Εύκολα ίσως καταλαβαίνει κανείς ότι έτσι μπορεί να μπλεχτούν όλα σε ατέρμονες δι-υποκειμενικές εκτιμήσεις και προσεγγίσεις, προσαρμοσμένες μάλιστα αναλυτικά σε αυτά που έφεραν μαζί τους τα όψιμα ρεύματα σκέψης που μίλησαν λιγότερο από τη σκοπιά ενός συνεκτικού κινήματος με στρατηγική και περιεχόμενο και, αναπόφευκτα – ελλείψει τέτοιων κινήματων – εστίασαν λιγότερο πάνω σε συλλογικές λύσεις, επεξεργασίες και προβλήματα. Η αφετηρία της ομάδας, όμως, ήταν δευτεροκυματική, με έναν τρόπο. Η ίδια η μορφή οργάνωσης «ανδρική ομάδα», εξάλλου, είναι προϊόν μιας άλλης εποχής πολιτικοποίησης. Δεν ήταν δύσκολο να φανταστεί κανείς γιατί υπήρχε μόνο μία τέτοια ομάδα στην Αγγλία. Το γυναικείο κίνημα ήταν επίσης σε ύφεση. Οι άνδρες, ακόμα και οι πολιτικοποιημένοι, δεν (θα) κινητοποιούνταν ποτέ ώστε να παραδώσουν κομμάτι της εξουσίας τους αν δεν προηγούνταν οι γυναίκες οι οποίες πρακτικά θα τους το επέβαλαν. Όπως έγινε και στο παρελθόν σε μεγάλο βαθμό.

Βλέπαμε, ωστόσο, ότι σήμερα η πατριαρχική συνθήκη συνέχιζε να υπάρχει και μάλιστα η γεωμετρική κλίμακα της βίας της, αυξανόταν σε διάφορους τομείς. Οι άνδρες μπορούσαν πια να κινηθούν πιο ευέλικτα εφόσον δεν υπήρχε μία και μόνο φεμινιστική άποψη απέναντί τους. Μπορεί οι υπέρ του φεμινισμού ανδρικές ομάδες να ήταν μετρημένες στα δάχτυλα του ενός χεριού αλλά παντού, σε όλη την Αγγλία, ξεφυτρώνανε σαν τα μανιτάρια ομάδες ανδρών, από απλούς μισογύνηδες μέχρι φασίστες, που δικτυώνονταν μέσα από τις αντιδραστικές πολιτικές των δικαιωμάτων και των ταυτοτήτων, και συνήθως πρακτικά συσπειρώνονταν κάτω από την ταμπέλα των δράσεων των συλλόγων 'δικαιωμάτων του πατέρα' (father's rights). Πολλές φορές το inbox γέμιζε με γράμματα μίσους από αυτές τις ομάδες. Άνδρες εναντίον ανδρών σα να λέμε. (συνεχίζεται...)